

REDACȚIA
Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 8

ABONAMENTUL
Pentru Austro-Ungaria:
pe un an 20 cor. pe 1/4
an 10 cor.; pe 1/4 de an
5 cor.; pe 1 lună 2 cor.
N-rit de Duminecă pe an
— 4 coroane. —
Pentru România și
străinătate pe an:
40 franci.

Manuscripte nu se napolază

ADMINISTRAȚIA:
Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 8

INSERTIUNILE:
de un șir garmond: prima
dată 14 bani; a doua oară
12 bani; a treia oară 8 b.,
de fiecare publicațiune.

Atât abonamentele cât și
insertiunile sunt a se plăti
înainte în Arad.

Scrisori nefracate nu se
primesc.

TRIBUNA POPORULUI

Un element de luptă.

(F.) Din concertul luptelor de apărare a naționalităților din Ungaria lipsia o voce, — vocea elementului german, — și fără ea corul nu era complet, șirurile de luptă nu erau încheiate.

Lipsa aceasta se explica și își avea motivele ei. Elementul german nici odată nu și-a socotit interesele ca fiind omogene cu cele ale celorlalte naționalități nemaghiare. El se știa înainte de toate îndepărtat de acestea, prin superioritatea sa culturală și se considera apoi pe picior egal cu elementul maghiar, din cauze istorice, bine cunoscute.

Intr'adevăr, începând cu Sf. Ștefan, Maghiarii în șirul veacurilor au trăit și s'au dezvoltat pe urma Germanilor. Au împrumutat dela dînșii și cuvinte și legi și instituțiuni și moravuri. Sub influența acestora și-au schimbat în mare parte individualitatea lor, provenită din atribuțiile rasei mongolice, s'au europenizat, și-au apropiat cultura pământului și cea intelectuală. Tot dela Germani au primit orașe și cetăți, industrie și comerț. Până în ziua de astăzi nu este nimic strict național unguresc, strict etnic în organizația și funcționarea acestui stat, — fapt, pe care l-a dovedit îndejuns istoricul maghiar Dr. Pauler Gyula, zicând, că Maghiarii cu tot naționalismul lor pronunțat n'au fost în stare să creieze nimic propriu al lor, ci toate sunt împrumutate și adaptări indeosebi după model german. Principiul cunoscut al regelui Ștefan, „*unius linguae, uniusque moris regnum imbecille et fragile est*” a fost pronunțat în special la adresa Germanilor.

Avea dreptate deplină publicistul H. Wastian, când cu ocazia mileniului maghiar scrisese următoarele: „Ștergeți tot ce-a fost și ce este german în viața Maghiarilor și nu va mai rămâne nici scheletul numeric, căci până și amestecul cu sângele german a fost atât de mare, încât în unele regiuni tipul maghiar a dispărut cu totul și a devenit german...”

În asemenea condițiuni era natural, ca elementul german să se bizue pe situația sa excepțională, să se încreadă în prerogativele sale istorice scrise și nescrise și să nu facă cor cu noi, cari avem de seut numai dreptul pozitiv al ginților și o puternică conștiință națională.

Dar cum cu încetul drepturile istorice își perd din greutatea lor și recunoștința nu contează în politică; cum, pe de altă parte, situația elementului maghiar se întări în măsură tot mai evidentă prin o politică îndrăzneată și călăuzită de un noroc excepțional, — a fost fatal, ca elementul german să peardă etapă de etapă și să peardă cu atât mai mult, că nici optimismul și conservativismul inerent rasei sale nu-i îngăduia să opuiere vre-o rezistență.

Pe la începutul veacului expirat, dar mai ales dela 1848 încoace, începe desnaționalizarea crescândă a Germanilor. În scurt timp orașul Pesta

— odinioară *ditissima Teutonicum villa* — se preface în colonie ovr-maghiară. Sașii din Zips și în special cei din comitatele Barș, Nitra și Turocz, se maghiarisează. În comitatele din dreapta și din stânga Dunării-de-sus, cade o cetate după cealaltă prin influența școlii maghiare și a bisericii catolice. Șvabii din Banat, Bacca și din întreg Sudul Ungariei — vre-o 850.000 de suflete — renunță la ori-ce manifestare națională. În dieta din Pesta, în viața publică a țării, elementul german nu mai este reprezentat decât numai prin Sașii din Transilvania, în mâinile cărora a rămas drapelul germanismului.

Menirea Sașilor transilvăneni în direcțiunea aceasta a fost și rămâne mare. Câtă vreme ei vor ține cu credință și intransigență la germanism, se va deștepta și în frații lor din Ungaria-proprie germenele de viață. Când ei vor pleca steagul, vor dispărea de pe harta Ungariei miile de vlăstare ale unui neam cult și puternic și se vor ascunde în stomacul nesațios al molocului hibrid maghiar.

Și cu toate acestea, Sașii au comis destule greșeli în susținerea rolului ce le revine. N'au căutat apropierea de frații lor germani răsleții în Ungaria, cei întroieniți în nepăsare. S'au mărginit la o luptă ușoară, — dacă în genere se poate numi luptă — aceea politică a micului utilitarism și a tacticei indoelnice, pe care o duce partidul național săsesc de atâta timp, în bună credință, desigur, dar' nu în folosul poporului, a cărui situație politică și națională nu este tocmai mult diferită de a noastră.

Dar', spre bucuria noastră, a celorlalte naționalități apăsate, în atitudinea aceasta a Sașilor s'a operat o schimbare, începând de la anul 1894, în urma unei intime consfătuiri a elementelor tinere, întrunite la Mediaș. Atunci s'a pornit mișcarea naționalistă a fracțiunii tinere, condusă mai ales de eruditul preot dela Brașov Oberth și de simpaticul Dr. Lurtz, cu scopul de-a rupe cu o tradiție fals interpretată și a inaugura o eră de luptă fățișă, pornită din interese comune cu acelea ale celorlalte naționalități.

Mișcarea cea nouă a Sașilor tinere i a găsit nu numai la noi, ci și în presa străină, indeosebi în cea germană, resunet și aprobări vii. Ne aducem aminte de eminentul publicist Dr. Guntram Schultheiss din Berlin, care la 1895, în broșura sa „Das Deutschtum in Donaureiche”, făcea în acest chip diagnosticul situației politice în tabără săsescă:

„Prin distrugerea autonomiei și prin tot felul de ne-ajunsuri, generația bătrână a Sașilor și-a pierdut curajul și caută să se mențină prin pactări și prin înotarea în apele liberalismului teoretic, pentru-ca să salveze cel puțin aparențele unei egale îndreptățiri, pe când de fapt ea geme în taină sub jugul partid. Însă în generația cea tinere se ridică un val puternic de viață; aceasta s'a convins, că nu poporul, ar să se acomodeze ideilor și principiilor, ci acestea trebuie, să se aco-

modeze necesităților poporului, dându-i putere... Din cerul falsului liberalism ei (Sașii) se întorc pe pământul cel tare al realității...”

De-atunci curentul a crescut, și astăzi, cu teate teoriile subtile ale d-lui Neugeboren din Sibiu, teorii, cari plăcuseră atât de mult Ovreilor dela Pester-Lloyd, el pare a-și face drum prin toate centrele săsești.

Resultatele mișcării, după-cum era de prevăzut, iau o proporție tot mai mare, tot mai îmbucurătoare. Încă de pe acum, Sașii verzi, și-o pot socoti de un merit extra-ordinar în istoria contemporană de a fi putut angaja în luptă, de a fi putut deștepta din umilitoarea letargie și pe Germanii ungureni din Nord și Sud și de a fi trezit pentru întâia oară sentimentul de solidaritate germană în toate fracțiunile din țeara aceasta.

Căci nu se poate imagina ceva mai umilitor din punct de vedere național, decât situația de până aci a Germanilor din Ungaria. Ei formau cea mai bună pepinieră de renegați. Ei emulau în manifestarea patriotismului maghiar. Copiii lor, fie la școlile din patrie, fie la cele din străinătate, se lăpădau de rassa lor și se lăudau cu numele de maghiar. Scriitorul acestui articol a văzut cu ochii, cum la universitatea din Budapesta până și Ovreii iubiau mai mult limba și literatura germană, decât Șvabii și Sașii din Zips.

Eată însă minunea necrezută, pornită spre realizare. Eată-i pe Nemții noștri scuturându-și pletele și pretinzându-și drepturile lor de limbă. Și-au înființat vre-o trei organe de publicitate, își apără cu iscusință dreptul la susținerea teatrului german, își ridică glasul în afaceri comunale și comitatense. Scopul deocamdată pare a fi, de a se afirma, de a dovedi, că n'a perit elementul german în Ungaria.

Întâia concluzie, ce o tragem din constatarea acestei evoluțiuni a mișcării în sinul elementului german din patria noastră, este de natură platonice. Nu putem adevă să nu ne însuflețim de ea, căci fiind un popor, în a cărui inimă clocotesc nemulțumirile și ale cărui spate sunt încovoiate de greutatea unui jug nevrednic de timpurile de astăzi și nevrednic de un popor cu progresele și aspirațiunile noastre, noi salutăm cu căldură pe toți cei-ce luptă pentru libertate deplină, pe toți cei-ce se trezesc din amorțeală.

A doua e de natură principiară. Se credea adevă și s'a scris chiar de către Germani, că elementul german nu e capabil de luptă, mai ales că nu-i place să lupte, ci preferă în schimb o viață liniștită, chiar și cu risicul desnaționalizării. Ei bine, ceea-ce vedem că se desfășoară, ne dovedește contrarul, sfarmă un prejudiciu: Germanii știu să lupte, e vorba numai, ca să se găsească cine să le inoculeze virusul de viață.

A treia concluzie e de natură practică. Luptând Germanii, alături cu Sașii din Transilvania, se alcătuiește un element cult și puternic de luptă, și noi, celelalte naționalități,

dobândim un demn tovarăș în desperata noastră acțiune împotriva tendințelor de desnaționalizare. Cu un factor mai mult, ni-se deschide perspectiva de o isbândă mai sigură și mai apropiată, fie că vom lupta împreună, fie separat. Ori-ce deosebiri ar fi între noi, ori-ce preocupări față de trecut, momentana identitate de interese este incontestabilă, așa că direcțiunea, în care avem să operăm împreună, ni-se impune cu consecvență logică. —

Alegerile. Ziarele guvernamentale anunță, că alegerile generale pentru dietă se vor ține la 15 sau 16 Octombrie, și se vor termina în timp de zece zile după aceea dată. Conform legii, între alegeri și închiderea sesiunii parlamentare trebuie să treacă cel puțin 24 zile; deci, actuala legislatură nu poate să se întindă peste 25 Septembrie. De altfel termenul duratei actualului parlament, după legalitate, se întinde până la 22 Noembrie.

Anectarea Bosniei și Herțegovinei. Ziarul rusesc „*Novoje Vremia*”, care, cum se știe, stă în strinse legături cu ambasada rusească din Viena, într'un număr din urmă și din izvor cu desăvârșire bine informat scrie, că ministrul comun de finanțe Benjamin Kállay, guvernatorul provinciilor ocupate, a adresat un ordin secret la toți șefii districtelor din Bosnia și Herțegovina cu scopul, ca să știricească, în ce măsură s'ar găsi dispozițiunea în popor față de eventuala anectare a provinciilor ocupate? Rapoartele sosite glăsuiesc însă astfel, că majoritatea poporului e în contra anectării. — La acest comunicat „*Novoje Vremia*” observă, că dispoziția poporului n'are de loc a face cu anexiunea, ci că asta depinde dela acele puteri, cari au subscris tractatul dela Berlin, ear' între acestea e Rusia și încă trei puteri, cari nici la un caz nu sunt învoite cu anectarea plănuită.

„Notă disonantă”. „*Budapesti Hirlap*” reflectând asupra sărbătorilor gimnastice ale tinerimii școlare, arangeate la Rusali în Budapesta, găsește momentul pentru a-și desvâli astfel „*loialitate*”:

„Singura notă disonantă a fost Lună, la sfârșitul concursului (întrerecții). La îndepărtarea arhiducei Iosif, musica honvezească a crezut de cuviință să cânte *Gott erhalte*. La moment, fără-ca tinerimea să se fi înțeles între sine, în masele școlărilor de odată s'a pornit bătaia tuturor tobelor, sunarea tuturor trîmbițelor — și în acest sgomot de iad s'a pierdut cântecul străin de pe pământul maghiar. După ce *Gott erhalte* a murit, pe buzele tinerimii victorioase a răsunat: *Éljen a király!*”

Această scenă nu are nevoie de comentariu...”

Credem și noi că se caracterisează în de ajuns șovinismul, ca dogmă politică și ca dogmă pedagogică, prin astfel de spon-taneități.

Dar' totuși e revoltător, să vezi pe cei-ce ar trebui să-i vezi punându-și pe cap sacul cu cenușă, durându-și iluzii de virtute.

Finanțele României.

În ajunul venirii la putere a partidului național liberal, se știe, presa europeană presintase finanțele României ca absolut compromise. De fapt, renta română și scăzuse rău la bursă. Venind la cârma țării dl D. Sturdza, lucrurile s'au îndreptat însă repede, așa că încă înainte de Paști, îndată ce Camera a votat un proiect de buget bine echilibrat, scrisurile de stat române — după-cum am arătat — s'au urcat la burse și creditul țării a crescut pe fiecare zi.

Nu-i de mult însă, de când ziare oponente române scosese vestea că statul nu o să poată plăti datoriile ce trebuie să achite în Iunie. Svonul acesta l'am văzut înregistrat și prin ziarele maghiaro-ovreiești din Budapesta, ear celor oponente române chiar o foaie berlineză le-a dat o lecție pentru ușurința cu care, spre a lovi în guvern, discreditează statul român: de fapt svonul nu avea adică nici un temei!

Că însăși străinătatea cunoaște bogăția României, rezultă și din faptul, că un consorțiu de financieri englezi, după-cum spune „Apărarea Națională”, au oferit guvernului un împrumut de 10 milioane cu dobândă de 5 la sută, pentru ca punând ei 190 milioane în aur, să se creeze o bancă de Stat cu capital de 200 milioane lei. Banca ar fi deschis Statului un compturent de 100 milioane, cu dobândă minimă, pentru trebuințele sale. Guvernul ar fi avut dreptul să numească pe guvernatorul Bancii și poate chiar și un director. În schimb, capitaliștii englezi cereau privilegiul să execute ei contractele de arendare a moșiilor Statului, executare pentru care aveau trebuință să înființeze câte o casierie în fie-care județ.

Guvernul român n'a primit însă ofertul, nevoind să deschidă nici măcar o porțiță pentru-ca străinii să câștige influență asupra finanțelor statului.

Pe de altă parte guvernul a găsit mijlocul de a-și acoperi lipsele urgente cu bani din țeară.

Eată, într'adevăr, ce citim în „Voința Națională”, organ al partidului național-liberal:

„Guvernul național-liberal, fără a scoate la mezat avuția națională și

fără a recurge la măsuri de aceleași sguđuie creditul și situația politică și economică a unui Stat, și-a creiat, fără dobânzi oneroase și fără condițiuni umilitoare, o nouă resursă de 15 milioane, care va servi în scopul acoperirii golului lăsat în te-saurul public de deficitele celor din urmă două exerciții.

„După-cum tot numai în noi și prin noi am găsit forța necesară de a realiza economiile indispensabile pentru a readuce ordinea în finanțe și un echilibru stabil în bugetul Statului — tot așa, tot prin noi înșine, din propriile noastre resurse, căutăm să acoperim și celelalte lipsuri și nevoi ce mai trebuie să implinim.”

„O convențiune a intervenit între guvern și Banca Națională, și adunarea generală extra-ordinară a acționarilor Băncii este convocată pe ziua de 17 Iunie 1901 spre a da aprobarea ei acestei convențiuni, prin care se stipulează următoarele:

„Conform art. 11 din legea Băncii și 40 din statute, Banca Națională va face în mod gratuit, începând dela 1 Aprilie 1902, serviciul de casă pentru comptul tesaurului.”

„Banca va pune la dispozițiunea Statului într'un compt special, fără dobânzi nici comisioane suma de 15 milioane, de care Statul va dispune în total sau în parte, când și cum va voi. El va fi dator a restitui această sumă în total cel mult până la expirarea privilegiului Băncii. În ori-ce cas, Statul afectează deja acum pentru această restituire ori-ce fonduri i-s'ar coveni din participarea s'a conform art. 44 din statute, la beneficiile Băncii și cari ar trece peste suma de 622.000 lei încasata de dînsul din această participare în anul 1900.

„Dacă la finele anului 1930 ar mai rămânea un sold neacoperit, Statul îl va plăti din alte resurse ale sale.

„Pentru a da o mare elasticitate operațiunilor Băncii în împrejurări excepționale, statul consimte a se adăoga în lege și statute o dispozițiune care va permite a se reduce până la 33% pe timp mărginit limita prevăzută de art. 12 din lege și 35 din statute pentru rezerva metalică și a se sporii limita biletelor de 20 lei până la 30% din emisiune, în loc de 20% cum era până acum.

„Statul acordă societății acționarilor

Băncii Naționale a României o prelungire de 10 ani peste durata actuală a privilegiului ei”.

Cu patru luni înainte era vorba, ea, pentru a eși din strimtoare, statul român să vîndă străinilor terenuri petrolifere, să le arendeze două mine de sare și chiar flota comercială, deoarece ce creditul era închis și toate izvoarele de venit se credeau exhaustate.

Acum, că la putere este partidul național liberal, eată, se refuză aurul ce oferă străinilor și guvernul își crează izvoare de venit în țeară.

Di D. Sturdza el însuși financiar iscusit, înconjurat de financieri ca actualul ministru G. Palade, ca Eugen Carada, Anton Carp, Take Protoșopescu și I. G. Bibicescu, directori la „Banca Națională”, în scurtă vreme a făcut rînduială în finanțele țării, i-a redat creditul în străinătate și încrederea în propriile forțe.

Eată cum un adevărat bărbat de stat câștigă glorie chiar în timp de pace.

Din străinătate.

Scandalul dela curtea sârbescă. Știri posite din Belgrad spun, că în poporațiunea Serbiei pe zi ce trece se potențează revolta pricinuită prin ultimul scandal dela curtea regală. Se vorbește pe față, că în afacerea odioasă nu e vinovată numai regina Draga, ci și regele Alexandru însuși, care e socotit ca autorul intelectual al întregului scandal.

El adevă, știind că nici el, nici regina nu pot să aibă copii, a vrut, cu ajutorul medicului francez Caulet, să furișeze pe fiul sorei reginei de moștenitor al tronului sârbesc. — În urma acestui scandal, în mijlocul poporului începe a se lăși tot mai mult ideea republicană; dar grosul poporului din nou și tot mai mult începe a se interesa de dinastia Karageorgević, ca singura dinastie națională. Se privește chiar ca un lucru sigur, că mai curînd ori mai târziu, regele Alexandru va fi silit să abdice.

În legătură cu acestea, „Localanzeiger” din Berlin scrie, că contele Goluchowsky, sub cuvîntul „cuib de furtună” în Balcani din expozitul său, n'a înțeles numai pe Bulgaria și Macedonia, ci și pe Serbia. Și asta e mai mult decât probabil, deoarece în viitorul apropiat pot să se ivească mari surprinderi în Serbia.

Un eveniment analog cu cazul reginei Draga se aminteste încă în istorie. — În anul 1554 fiul împăratului Carol V, moște-

itorul presumpțiv al tronului spaniol, Filip II, luase în căsătorie pe Maria Tudor, fiica regelui Henric VIII al Angliei. Această căsătorie, cu un prinț catolic, provocase în Anglia mare agitație, și asta cu atât mai ales, că Maria Tudor era în vîrstă de 39 ani, pe cînd prințul Filip era numai de 27 ani. În anul următor (1555) se lăfise vestea, că regina era aproape să nască. Se găsesc și azi păstrate în arhiva statului telegramele, cari aveau să fie trimise consulilor englezi, ca să anunțe știrea guvernelor din Europa. Asta însă nu s'a întîmplat, deoarece ce s'a constatat, că regina suferia în boală de apă și peste trei ani a și murit în aceeași boală.

Principii slavi — la Țarul. Se confirmă oficioș știrea, că colonelul Leontief, atașatul militar rus dela București, care nu demult a fost prin Sofia, a adus principelui bulgar Ferdinand o scrisoare autografă a Țarului, care invită pe principele să meargă preste vîră la Petersburg. Tot asemenea invitare au primit dela Țarul și regele Alexandru al Serbiei și principele Muntenegru-lui, Nichiia. Prin asta s'ar adevăr, poate, vestea lansată prin foa, că în Balcani ar fi pe cale de-a se forma o triplă-alianță a principilor slavi.

Revelații de ale lui Sarafow. De cînd cu înfrînarea în căva a comitetului bulgar-macedonean, foaia lui Sarafow, „Riforma”, zi cu zi pornește atacuri din cele mai violente în contra principelui Ferdinand. Într'un număr din urmă, numita foaie scria, că principele Ferdinand încă a fost între aceia, cari la 1876 au dăruit sabia de onoare lui Abdul-Kerim pașa, care oprimase reșcoala bulgară și cu sutele a măcelărit pe patrioții bulgari. Această revelație a „Riformei” a produs imensă senzație și dă prilegiu la sumedenii de combinații.

Convocare.

Direcțiunea Asociațiunii naționale aradane pentru cultura poporului român din Arad și provincie, în conformitate cu prescripțiunile din § 9 al Statutelor, convoacă pe domni membri ai acestei Asociațiuni la adunarea generală, ce se va ține luni, la 3 Iunie n. a. c., ziua a 2-a a Sf. Rusalii la orele 11 a. m. în localul său din strada Zrinyi Nr. 4 b. (casa diecesană).

Adunarea se va ține după următorul program.

1) Delegarea unei comisiuni pentru invitarea P. S. S. D-lui Episcop Iosif Gol-diș la adunare.

2) Deschiderea adunării prin președinte.

M'AM RUGAT . . .

Eram așa singură 'n sat,
Și mulți cu petri 'n mine-au dat
Și câte nume nu mi-au pus
Dar am tăcut, nu li-am răspuns
Și nimănui eu nu m'am plîns,
Ci — m'am rugat.

Și greu mi-a fost de suportat —
Căci multe rele-am îndurat,
Și nedreptăți și uneltiri
Și răutăți și clevetiri,
De n'aveam loc chiar nicăiri,
Dar — m'am rugat.

Și eată, multe s'au strîșit,
Și Dumnezeu a rînduit,
Să vadă lumea c'a greșit
Pe mine cînd m'a pînosit,
Ear eu cu ochi senini am stat
Și — m'am rugat.

Și de-o mai fi de suportat,
Și la oraș, ca și la sat,
În liniște le voi răbda
Avînd curată inima
Și Dumnezeu mi-o ajută,
Căci — m'am rugat.
M. Cioban.

Răstignirea lui Isus.

(Din Romanul „Să-L urmăm!” de H. Sienkiewicz)
(Continuare.)

Apoi, din nou, lacrimile îi țîșniră din ochi.

Osînditul trecuse deja, și fu condus către locul pe care, într'o scobitură a stîncii trebuia să se înalțe crucile.

Mulțimea îl ascunse o clipă; dar locul supliciuului fiind ridicat, Antea îi revăzu în curînd fața palidă și cununa de spint.

Legionarii trebuiră earăș să recurgă la bastoane pentru a împinge la distanță cu-viincioasă mulțimea care stîncenia pregătirile execuțiunii. Cei doi tâlhari fură suiți pe crucile laterale. Pe vrful celei din mijloc era lipită o tăbliță albă, cu marginile agitate de vîntul ce începuse să sufle.

Cînd soldații se apropiară de Nazaritean și-l scoaseră vestmintele, strigăte se auziră printre privitori:

— Rege, rege, nu te lăsa, rege! Unde-ți sunt legiunile?... Apără-te!

Cu aceste urlate se amestecară hotelele de ris.

Parcă toată colina stîncioasă era sguđuută de o formidabilă rînjire.

Între acestea, osînditul fu trîntit la pămînt pentru a i-se pironi mînile de bîrna cu care va fi ridicat pentru a-l sui sus pe

în minutul acesta, un om așezat nu de parte de țargă și îmbrăcat cu antereu alb, își acoperi capul cu cenușă și strigă cu o voce rîsunătoare și desperată:

— Eram lepros și el m'a vindecat! Pe el îl răstignește oare?

Antea se făcu ca cearcaful.

— L'a vindecat... Auzi, Caius!

— Vrei poate să ne întoarcem? întrebă Cinna.

— Nu, rămân.

O desnădejde nemăsurată, sîlbatică, îl cuprinse pe Cinna la gîndul că el nu recursese la Nazaritean pentru a-i vindeca soția.

Dar, în momentul acesta soldații înfipseaseră piroanele în mînile osînditului și începură să le bată cu lovituri de ciocan. Se auzi isbitura înădușită a fierului de fier, apoi sunetul deveni mai distinct de ndată ce vrful piroanelor străbătu carnea pentru a intra în lemn.

Mulțimea tăcu din nou, pentru a se desfăta la plîngerile ce suferința trebuia să smulgă de pe buzele Nazariteanului. Dar acesta rămânea mut, și pe colină nu se auziau decît loviturile sinistre ale ciocanului.

În strîșit, cînd lucrul fu isprăvit, corpul torturatului fu ridicat. Cu o voce trîgînată și monotona centurionul dete po-

runcile și unul din soldați începu să piro-nească de stîlp picioarele lui Isus.

Norii ce de dimineată se îngrămădiau întunecau acum soarele. Orbitoarea strălucire de care ardeau colinele îndepărtate și stîncile se stînsese de-odată. Lumina se micșoră.

O umbră sinistă, roșie ca arama, învîlui toată regiunea și se îndesă pe măsură ce soarele se afunda mai mult în nori.

Ai fi zis că cine-va seamnă de sus întunecimi zdrobitoare. O suflare arzătoare se năpusti odată, încă odată, apoi se opri. Atmosfera deveni de o greutate nesuferită.

Deodată luminile roșiate se întunecară la rîndul lor. Norii triști ca noaptea se coborîră în rotoacele enorme de-asupra poporului și a colinei. Furtuna se apropia... Total respira neliniște.

— Să ne întoarcem, — spuse earăș Cinna.

— Vreau să-l mai văd! — răspunse Antea. Penumbra înzăbrănia corpurile atîrnate pe cruci, și Cinna porunci să se ducă lectica mai aproape de Calvar.

Pe lemnul întunecos, corpul Răstignitului părea, în mijlocul întunecimei înconjurătoare, ca țesut cu raze de lună; pieptul i-se ridica de o răsufiere găfîindă, dar capul și ochii îi erau pururea întorși către cer.

- 3) Raportul general al direcțiunei.
- 4) Raportul casierului.
- 5) Raportul bibliotecarului.
- 6) Raportul economului.
- 7) Censurarea acestor rapoarte printr-o comisie.
- 8) Restaurarea direcțiunei.
- 9) Eventuale propunerii.
- 10) Încheierea adunării prin președinte.

Arad, din ședința direcțiunei dela 11 Maiu 1901.

P. Truța,
director.

S. Secula,
secretar.

CUGETĂRI.

Femeile înșală mai bucuroși pe bărbații lor, decât pe amanți.

Amabilitatea unei matroane poate alunga grațiile celei mai frumoase domnișoare.

Spre a convinge pe o femeie, nu trebuie să-i vorbești „înțelept”, ci „frumos”.

Multe femei mai bucuroși dau o suită de sărutări, decât să refuze una.

Botinele de bal sunt avant-garda pantofului.

Frumusețea și virtutea sunt două mărgăritare, între ele este lumea.

Inima femeii este o ghiță, pe care lumea mulți bărbați; ferice de acela, care nu-și rupe gâtul.

Nu-i de crezut, cum poate otrăvi vorba rea dragostea!

O zicală rusească: Dragostea, focul și tusa nu sunt de împrumutat.

Absențele cele scurte: aprind amorul; cele lungi: îl omoară.

Mirabeau.

Noutăți

Arad, 29 Maiu n. 1901.

Știri personale. Prea Sfinția Sa Di Episcop dăcesan Iosif Goldiș, după petrecere de mai multe zile la Rontău, a sosit cu trenul de-aseară în Arad, însoțit de Prea Cuvioșia Sa Di Vasile Mangra, Vicarul Orăzilor-marț.

Știri diplomatice din România. Cu data de 27 Maiu n. se telegrafează din București, că consulul român Nanu dela Atena a fost numit secretar general în ministerul de externe, iar în locul lui va fi trimis ca consul Dimitrie Gica, care a mai ocupat încă acest oficiu în capitala Greciei.

În fundul norilor se auzi o bubuitură surdă. Tunetul se deșteptă, se rostogoli cu o trosnitură asurzitoare dela răsărit la apus; apoi, într'un fel de cădere într-o prăpastie fără fund, el se micșoră, se îndoi, pentru a izbucni în cele din urmă, într-o explozie ce sguđuia pământul până'n măruntăele lui.

Îndată, un fulger formidabil și albastru sfâșie norii, luminează violent cerul, pământul, crucile, armurile soldaților și mulțimea, îngrămădită ca o turmă de oi, spăimântată, înfricoșată.

O întunecime și mai adâncă urmă fulgerului.

Aproape de lectică se auziau suspinele femeilor așezate la picioarele crucei și plânsetele acestora, în mijlocul tăcerii tuturor, aveau în ele ceva umilitor.

Cei cari veniseră împreună și cari se despărțiseră, începură să se întrebe. De ici de colo, se înălțau voci îngrijorate:

— Oyah! Nu s'o fi răstignit un drept?

— El mărturisise adevărul, Oyah.

— El învia morții, Oyah.

Unul urlă:

— Nenorocire ție, Ierusalime!

O altă voce strigă:

— Pământul se cutremură!

(Va urma)

Ziua de 3/16 Maiu în Cernăuț. Societatea academică „Junimea” din Cernăuț a decis să serbeze această zi memorabilă din trecutul glorios al rededeptării Românilor cu toată demnitatea, ceea ce au făcut în fiecare an studenții români din toate centrale. Sărbarea din acest an a „Junimei” — zice „Desteptarea” — a fost o adevărată manifestare națională, demnă de memoria marelui zile și amăsurat însemnătății ei. La 4 ore p. m. studentul în litere George Tofan s'a desfășurat conferința sa „Adunarea de pe Câmpul Libertății sau ziua de 3/15 Maiu” înaintea unui public numeros și ales. Conferința, care a durat aproape o oră întreagă, a fost viu aplaudată. Seara societatea cernăuțeană română s'a întrunit în sala hotelului „Metropol”, ca să participe la convenirea socială arangeată de soc. acad. „Junimea”. Sala era cu totul ocupată. Președintele Antonovici, după salutarea celor prezenți, a făcut o privire generală asupra secolului trecut, dela revoluția franceză până în prezent; a schițat în linii generale mișcarea din 48, atingând însemnătatea zilei de 3/15 Maiu și provocând tinerimea să se entuziasmeze de exemplul bărbaților mari dela 48 și să lucre la răspândirea ideilor democratice. Discursul a impresionat adânc pe cei prezenți. Dl. Dugan, a vorbit apoi despre unirea, ce ar trebui să existe între noi la toate întreprinderile și acțiunile. Dl. Bodnărescu a vorbit despre tricolorul român, despre meritele membrilor onorari și emeritați ai societății „Junimea” și a tostat pentru aceștia. Dl. C. Nastasi, vorbind pentru damele prezențe, a căutat să scoată în relief rolul femeii române în luptele naționale, mai ales la 48. Ultimul orator la partea oficială, dl. G. Tofan insistă mai ales asupra proclamării ideilor democratice la 3/15 Maiu 1848, și trăgând o paralelă între starea țeranului din 48 și în prezent, constată, că ideile democratice, unice salvatoare, n'au prins încă destule rădăcini în mijlocul poporului român bucovinean. A amintit, că presa și clerul lucrează pentru răspândirea acestor idei, pentru deșteptarea conștiinței naționale și a tostat pentru cler și presă, cărora le dorește succes în luptă. Finindu-se partea oficială, dl. prof. S. Fl. Marian, membrul onorar al „Junimei”, a fost proclamat președintele al părții neoficiale, și petrecerea a continuat cu animație crescândă până aproape de miezul nopții.

Maial. În ziua a doua a sf. Rusaliilor se va ține maialul elevilor școlilor române gr. or. din Arad, în pădurea mare „Ciala”. Cu această ocaziune corul meseriașilor români va distra publicul, în orele de după amiază, cu frumoase cântece naționale.

Moștenirea tronului sârbesc. În urma evenimentelor ce se petrec la curtea regală din Belgrad, chestia moștenirii tronului sârbesc e la ordinea zilei. Sunt mai mulți candidați-moștenitori, între cari se amintesc deja doi: prințul de Leuchtenburg și prințul Muntenegru. După cum se anunță din Viena, Austro-Ungaria n'ar primi pe nici unul dintre acești doi candidați. Pe prințul de Leuchtenburg nu l'ar primi, fiindcă e de origine Rusă, iar pe al doilea, din cauza că Austro-Ungaria nu va suferi nici odată un prinț muntenegrean pe tronul Serbiei.

Ziua de 10 Maiu în Krenznach. Dela stațiunea balneară Krenznach (Germania) se scriu următoarele: Aniversarea încoronării Suveranilor români s'a celebrat în chip festiv în stațiunea balneară Krenznach, care e mult frecventată de Români. Orchestra balneară a arangeat un concert românesc, care a fost deschis cu imnul regal român. Pe casa balneară drapelul românesc fălăia lângă cel german. Numeroșii Români, cari se află deja aici pentru cură, au asistat cu toții la celebrarea serbării lor naționale și au mulțumit prin aplauze îndelungate pentru onoarea adusă țării și Suveranilor Români.

Cardinalul Pantheonului din Roma. Lună, 26 l. c. n., un eveniment interesant s'a petrecut în Roma. Atunci adevărat s'a întâmplat, că cardinalul Cavagnini a luat în posesie Pantheonul, unde sunt așezate osămintele regilor Victor Emanuel I. și Umberto. Acest eveniment este privit în Roma ca un pas împăciuitoare între Vatican și Curtea regală, cu atât mai ales, că dela 1890 Pantheonul n'a avut cardinal.

Fotografie. Se știe, că în ziua din urmă a sesiunii sale din acest an, Sinodul Aradului a fost fotografiat de dl. Haberhauer István, șeful atelierului fotografic Kossák József, fotograf de Curte, din Arad.

Fotografierea, după cum am mai spus deja, a reușit perfect și se poate comanda direct dela numitul fotograf Costă 6 fl. bucata.

Invitare. Corpul didactic din comuna Lancrăm invită la maialul ce se va arangea în 22 Maiu st. v. (a treia zi de Rusaliu) în Dumbrava numitelor comune, cu copiii de școală. Ear de va fi timpul nefavorabil, se va ține într-o sală a școlii. Începutul la 10 oare a. m. Prețul de intrare de persoană 50 fl., de familie 1 cor. Venitul curat e destinat pe seama bibliotecii școlare.

Un vapor scufundat. Din Hamburg se telegrafează, că vaporul „Johannes”, în drumul său dela Norvegia spre Anglia, s'a scufundat, și întreg personalul s'a înecat în valurile mării.

ULTIME ȘTIRI.

Cvota.

Viena, 28 Maiu. În cercurile politice de aici se susține, că guvernele austriac și ungar au căzut de acord, ca proiectul de lege al cvotei peste tot să nu se pună în dezbateri, ci prin decizia Monarhului încă în decursul unei Iunțe se va hotărî, ca cvota să rămână aceeași pe timp de un an. Causa acestei hotărîri se atribuie împrejurării, că parlamentul austriac nu are majoritatea cerută pentru votarea proiectului.

Din Delegațiuni.

Viena, 28 Maiu. Subcomisiunea Delegațiunii austriace a început azi dezbaterile preliminare de buget al ministerului de război. Delegațiunea ungară va dezbate mâine bugetul armatei. — În comisiunea austriacă, dintre delegații cebi a vorbit la acest buget Cehul-tinăr Herold, ocupându-se de chestia naționalistă a armatei și tălmăcind nemulțumirea Cehilor în privința acesteia. Aminteste cazurile cu „Zde” și protestează în contra germanizării armatei. — Delegatul Popovski a relevat chestia despre cina soldaților și a stăruit, ca §. 31 al legii militare să fie modificat astfel, ca elevii seminarilor și ai preparandiilor să fie dispensați dela serviciul militar, până ce își absolvă studiile. — Borvinski s'a ocupat de situația preoților militari greco-orientali și a solicitat sporirea numărului acestora. — Wolf a stăruit indeosebi pentru reducerea la doi ani a timpului de serviciu, și față cu Herold a zis, că în armată trebuie să fie stăpână limba germană.

Baronul Krieghammer, ministrul comun de război, reflectând antevorbitorilor a declarat, că armata n'are voie să politizeze; ea are să-și împlinească îndatoririle impuse și să se ferească de politică, care nu e permis să fie dusă în rândurile ei.

Războiul buro-englez.

Londra, 27 Maiu. În 25 l. c. ministrul coloniilor engleze Chamberlain a dat un dejun în onoarea lui Milner, guvernatorul Caplandului. Cu acest prilegiu, ministrul și-a exprimat recunoștința față de Milner, pentru activitatea lui de până acum și a zis, că datorită, ce Milner după întoarcere în Africa are să îndeplinească, sunt cu mult mai importante, decât cele de până acum. Ministrul speră, că până atunci se va potoli de tot jaraticul, ce s'ascunde sub spuză războiului de altfel de mult terminat. Milner va crea — zice — o ordine nouă, care nu peste mult va fi urmată de împăcarea alor două rase, ceea ce e o condiție principală, ca o Africa-sudică unitară, liberă, înfloritoare și loială să devină, asemenea federațiunii frățești din Canada și Australia, federațiune așezată pe temelii sănătoase. — În răspunsul său, Milner a mulțumit pentru primirea ce i-s'a făcut în Anglia; a declarat ridicolă afirmațiunea, că prin o atitudine mai împăciuitoare s'ar fi putut încungia războiul cu Burii. El încă speră, că nu peste mult va veni vremea, când și în Africa-sudică se va pute exercita o politică mai blândă, mai indulgentă.

Londra, 28 Maiu. Cu data de 26 l. c. lordul Kitchener telegrafează din Pretoria, că în 23 Maiu, între Ventersdorp și Potchefstroom, Burii cu putere mare au atacat un tren de povară și muniții al Englezilor. După încordări sforțate, Englezii au respins atacul, dar au pierdut patru morți și 30 răniți.

Lui „Standard” cu data de 25 l. c. i-se raportează din Middleburg, că acele trupe de Burii, cari s'au aliat la Zuurberg, au pornit spre sud. Numărul acestora se urcă la 600 și comandantul lor e Krützinger. Din partea Englezilor stă urmăriți

de trupele conduse de colonelul Gorringer. Se așteaptă o ciocnire zdravănă.

Alegerile în Spania.

Madrid, 28 Maiu. La alegerile de senatori, candidații guvernului au învins cu mari majorități. Se crede, că din alegeri vor eși biruitori 120 senatori guvernamentali și 30 opoziționali.

PARTEA LITERARĂ.

Despre Țiganiada lui Budai-Deleanu

de

G. Bogdan-Duică.

(Urmare.)

Vechea instituție, pe care o înlocuia în Bucovina reforma lui Iosif II, era instituția auditoriatelor militare. Acestea au încetat să funcționeze în anul următor, 1787, în Februarie. Deci la începutul lui 1788, Budai-Deleanu trebuia să fi fost în Lemberg. Data din urmă, începutul anului 1788, am obținut-o calculând până unde ne duc cei treizeci de ani și mai bine, despre care Budai spune în prefața lexiconului (1818) că i-a petrecut între străini, într'un post străin cu totul de lucrările lexice. Aceeași dată o obținem, dacă, admițând cu Aron Densușianu, că Țiganiada a fost terminată în 1800, scădem din 1800 cei 12 ani, despre care Budai-Deleanu spune în glumeața-I scrisoare către Mitru Perea, că au trecut decând a părăsit țara¹⁾.

Budai-Deleanu a trăit dar în Transilvania cel mult până la 1788. Până la anul acesta el a suferit influențele mediului din Viena și din Ardeal. Ele s'au și răsfrânt cu deplină claritate în satira sa epică²⁾.

În Lemberg, care pe atunci era un orașel cu vre-o douăzeci și cinci de mii de locuitori, în care resturile politice și literare din viața Poloniei împărțite de curând începuseră a se potoli fără să-și fi pierdut însă puterea lor ideală și în care Iosif II așază instituțiuni menite să reprezinte spiritul său, un spirit modern, Budai-Deleanu a găsit un mediu asemănător cu acela în care trăise până la 1788.

Budai era fiul unui preot dintr'un sat din Hunedoara. A studiat, dar nu știm cât, nici unde anume.

Totuși putem spune cu siguranță, că a studiat cu zel, pentru-că avem alte știri, cari ne dau dreptate să conchidem astfel. Știm anume, că de student încă el aduna material pentru lexiconul românesc. Aceasta-i o dovadă, că tânărul Budai era o inteligență aleasă și tot-odată o voință energetică.

Tot atunci trebuie să fi pus el temerul serioase pentru acele studii de literatură clasică, greacă și latină, care-l îndeamnă mai târziu să laude pe Grecii vechi, spunând³⁾ că „neamul grecesc are prea multe merite” la norodul omenesc, pentru ca să se poată defăima, și care-l pun în poziție să citească și să imiteze chiar și pe Arbiter Petronius, satiricul talentat și lasciv din epoca lui Nero⁴⁾. Din studiile clasice și-a scos el și alte învățături: printre cele mai bune numărăm admirația pentru eroii antici.

1) Dl. Gaster, care n'a înțeles rostul acestei scrisori, face în G. Grüber, Grundriss der romanischen Philologie, II, 351—352, o biografie fantastică și ridicolă a lui Budai. Păcat de locul unde s'a tipărit!

2) Eu cred că Budai a plecat din Ardeal în Galizia. Numai în Ardeal se putea certa cu Blăjenii, din a căror cauză spune că și-a părăsit țara sa. Engel (ib.) zice că a fost einst și Psaltes bey der griechisch-slavischen uniten Kirche bey St. Barbara in Wien. St. Barbara era seminarul întemeiat de Maria Teresia. Acolo a studiat Șineai (1770—1780) și Samuil Vulecan (până la 1784); acolo a fost și Samuil Cialin prefect de studii. Budai a studiat în Viena, unde a văzut, la izvor, mișcarea liberală, cu care a simpatizat toată viața.

3) Țiganiada, cântul IX, strofa 18, în notă.

4) C. IV, str. 38, notă.

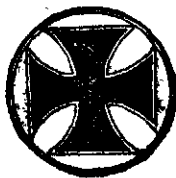
(Va urma.)

Editor. Aurel Popovici Barclanu.
Red. respons. Ioan Russu Șirianu.

Cruce dublă electro-magnetică

vindecă și inviorază sub garanție.

Aparatul acesta vindecă și folosește contra durerilor de cap, urechi și dinți migrene, neuralgie, impede-

care circulațiunii sângelui, anemie, amețeli, juituri de ureche, bătaia de inimă, sgârșiri de inimă, asma, auzul greu, sgârșiri de stomac, lipsa poftă de mâncare, recelă la mâni și picioare reuma podagră, ischias, udului în pat, influința în somnia epilepsia circu-

Deosebită atențiune e a se da boale vechi de 15 ani.

În cancelaria mea se află atestate incurse din toate părțile lumii cari prețuiesc cu mulțumire invențiunea mea și ori-cine poate examina aceste atestate. Acel pacient, care în decurs de 45 zile nu se va vindeca i-se retrimite banii.

Unde ori-ce încercare s'a constatat zădarnică, rog a proba aparatul meu. Atrag atențiunea P. T. publice asupra faptului că aparatul meu nu e permis să se confunde cu aparatul „Volta” deoarece „Ciasul-Volta” atât în Germania cât și în Austro-Ungaria a fost oficios oprit fiind nefolositor, pecând aparatul meu e ingeneru cunoscut apreciat și cercetat.

Deja estinătatea cruceimele electro-magnetice o recomandă în deosebi.

Prețul aparatului mare e fl. 3. Prețul aparatului mic e fl. 2 sau sau Cor. 6. — folosibil la morhuri Cor. 4. folosibil numai la copii și cari nu sunt mai vechi de 15 ani. femei de constituție foarte slabă.

Expediție din centru și locul de vânzare pentru țară și stră- inătate e: 596 9—25

Albert Müller, Budapesta, V., strada Vadász 42. K Colțul stradei Kálmán.

lația neregulată a sângelui și multor altor boale cari la tractare mornală a medicului se vindecă prin electrici-

tate. Inșuirea acestui aparat este că vindecă nu numai din timp în timp ci introduce constant în corpul omenesc binefăcătorul curent când pădeoparte vindecă cu succes boalele afătoare, eară pe de altă parte e cel mai bun scut contra îmbolnăvirilor.

impresurdei că acest aparat vindecă

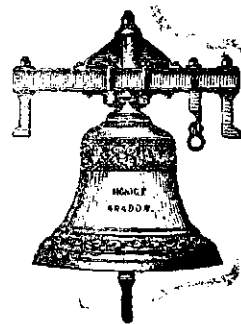
Frideric Hönig

Turnătorie de clopote și metal, fabrică de pompe, arangeată pe motor de vapor,

Arad, strada Rákóczy Nr. 11-28

S'a fondat la 1840.

Premiată la 1890 cu cea mai mare medalie de stat.

Cu garanție pe mai mulți ani și pe lângă cele mai favorabile condiții de plătire — recomandă clopotele sale cu patentă ces. și reg., invenție proprie, cari au avantajul că, față cu ori-ce alte clopote, la turnarea unui și aceluși clopot tare și cu sunet odânc, — se face o economie de 20—30% la greutatea metalului.

Recomandă totodată clopotele de fer, ce se pot învêrți și postamentele de fer, prin a căror întrebuintare clopotele se pot scuti de crepat și chiar și cele mai mari clopote se pot trage, fără-ca să clătine turnul.

Recomandă apoi transformarea clopotelor vechi în coroană de fer, ce se poate învêrți, cum și turnarea din nou a clopotelor vechi sau schimbarea lor cu clopote noue pe lângă o supra-solvire nelsemnată.

Liste de prețuri și cu ilustrațiuni — la dorință se trimit gratis.

17—52

A apărut

Și se află de vânzare la administrația „Trib. Poporului” următoarele opuri:

	coroana	fler
1.) „Geografia Comitatului Arad”, pentru clasa a III-a școalelor populare, de Damaschin Medre, învățător; aprobat de Ven. Consistor ilustrată cu cărți geografice	—	—70
2.) „Lupta pentru drept de Dr. Rudolf Ihering traducere de T. V. Păcățean,	—	2.—
3.) „Judecătorile cu jurații” — de Teodor V. Păcățeanu,	—	—80,,
4.) „Libertatea” — de Ioan Stuart Mill, tradusă de T. V. Păcățeanu,	—	2.—
5.) „Principiile politice”, după Dr. T de Holtzendorf, de T. Păcățeanu	—	4.—
6.) „Caractere morale” — exemple și sentințe culese din istoriile și literaturile popoarelor vechi și moderne, de Ioan Popea, profesor în Brașov.	—	2,50
7.) „Răsboiul pentru neatârnată” de George Coșbuc.	—	1,20
8.) „Vieritul” — de Petru Vancu,	—	1.—
9.) „Teoria Dramel” — de Dr. Iosif Blaga.	—	3,60
10.) „Juvenilia” — de Sextil Pușcariu.	—	1,60
11.) „Cuvântări bisericesti” — traduse de Ioan Genț.	—	5.—
12.) „Pribeag” — de Ioan Iosif Sceopul,	—	1,50
13.) Instrucțiuni populare populare despre Datorințele și Drepturile purtătorului de dare edate de Vilohelm Niemandz	—	1,20
14.) „Ioan Botezătorul, tragedie în 5 acte și un preludiu tradusă de Il. Chendi și C. Sandu după Hermann Sudermann	—	2.—
15.) Henric Ibsen „Ziua Invierei” Epilog dramatic în 3 acte traducere de Il. Chendi și C. Sandu	—	1.—

La comande să se mai adauge de fle-care op 10 fleri spese postale.